

ПЕРЕДМОВА ДО 1-ГО ВИДАННЯ

У зв'язку з наближенням 250 роковин смерті одного з найкращих синів Матері-України, визначного патріота, державного мужа, політика і мецената нашої культури — гетьмана Івана Мазепи, хотів би автор гідно вшанувати його пам'ять, та невідрадні обставини й ряд незалежних від нього причин, змусили обмежитися до цієї скромної книжки.

Пересічному читачеві, який бачив де-які люксові видання наших еміграційних видавництв, може здатися чудним — як сам факт появи цієї книжки на цихльостилі, так і попереднє наше твердження, але коли б той пересічний читач простудіював уважно ті видання та задумався над їх характером — стало б йому з певністю все сказане більш зрозумілим і узаasadненим.

Як виданий в 1948 році збірник за ред. Б. Крупницького ("В 300-ліття Хмельниччини") так і книжка проф. О. Оглобліна "Українсько-московська угода 1654 року".*) дають, на жаль, вистарчаючі підстави побоюватися, що і цей сумний ювілей, наша "організована більшість", за участю сучасних "Біллінгів", вшанує виданнями, які доведеться уважати скорше за "поцілунок Юди", аніж за спробу покласти перший камінь під нерукотворний пам'ятник Великому Гетьманові.

Власне сумний моральний стан, про який свідчить поява не самих лише згаданих щойно публікацій, змушує автора обмежитися до цихльостилевого видання, враховуючи, що власне нині не так важливим є дати в руки нечисленних бібліотекофілів люксове видання, яке можна з присмістю поставити на полиці, як уможливити тому читачу, що читає книжки (не завжди будучи збирачем книжок) і цікавиться нашим минулим, пізнання неспотвореної московською пропагандою і наукою діяльності Великого Гетьмана.

Осягнути поставлену вгорі мету і висловити вільно свої думки може автор (на жаль), у заістнувавших по другій світовій війні умовах (оскільки не має власних матеріальних засобів і не ва-

---

*) У першій публікації такі розвідки, як В. Гришка та того ж О. Оглобліна слугити можуть ліба обмеженою значиння і звуженою обсягу національної революції, очоленої Хмельницьким, в нашій свідомості, а друге — це забарвлена в озоронку "національну" барву пуга московсько-пропагандового вереску з нагоди "возсодінсіння".

нас можливим викривлювати правду в угоду "видавцям") як ще сідючи працю на циклостилї.

Далеко від рідної землі, а також від архівів, що в них зберігаються потрібні матеріали, з окрема ж у тих виняткових обставинах, в яких доводиться працювати авторів цієї книжки. — не могло бути мови про написання справді наукової монографії та ще й такої, яка б не була тільки цілком безкритичною компіляцією з уже існуючих на цю тему праць. Виступити ж з "імітацією" такої наукової монографії, використовуючи широко, як де-хто це робить, "Малоросійський гербовник", (без подавання джерела!) та відписани з других рук цитати — автор не міг собі дозволити...

Тимчасом ряд питань, пов'язаних з особою Великого Гетьмана, що їх "наші" й не наші історики розв'язували цілковито неправильно, зі шкодою не лише для українського народу, але й для науки, шмагав настирливо їх висвітлення. Однак розгляд таких окремих фрагментів не може задовольнити нашого пересічного читача. Сумний досвід довів автора до переконання, що навіть "старокрасів" наші визначніші діячі (яким доводилося здобувати освіту в школах держав заінтересованих у похованню українського народу) найчастійше не знають гаразд нашого минулого. Тому вони, не розуміючи величезного політичного значіння історії, як чинника, що впливає на формування сучасного і майбутнього, ставляться до найбільш неправильного і шкідливого наświetлення подій і постатей цілком байдуже.

Згадане зробило конечним дати одночасно загальний популярно-науковий нарис про особу й діяльність гетьмана Івана Мазепи (то у можливо найбільш приступний для широких кол формі.

Не бажаючи наслідувати імітаторів наукових праць, автор цієї книжки не подас "джерел" та не наводить "використаних праць". Для нефаківця — одне й друге є зайве, а фахівець знає тиме й так, які джерела й літературу автор використав.

На остаток — кілька слів про долучені фотокопії.

Іх не трактував автор як "ілюстрації", а рівнож не мав наміру ними "зробити вражіння", — вони були конечні в заістнувавших умовах.

Справа в тому, що московські приплентачі, які "Україну прасили", виховуючи "спеців" для побороування націоналізму, вивчили їх також без найменших скрупулів, коли їм є в тому потреба, фальшувати все: факти, тексти, документи, малюнки і т. д. Висчені були того вже всі спієтворці т. зв. "ренесансу 20-х років", які не раз з винятковим цинізмом до того признавалися. Так напр. коли в 1930 році появилася основно зфальшований проф. О. Поповим "Малий Кобзар", то було з нагоди появи того фальсифікату в кн. I-II "Літературного Архіву" написано дослівно: "Здебільшого поезії "скорочено" та змієвно подекуди окремі слова (як "Бог")

та інші... такі операції над текстом де-яких Шевченкових поезій слід уважати за можливі і потрібні. З цим завданням упорядчик (О. Попов) упорався добре.

Коментарі зайві.

Більшість наших "шановних науковців", "літературознавців" і "публіцистів" совєтського хову не забули тої "науки" і, працюючи серед нас, стало з таким "завданням упоруються добре"! З фальсифікатами, пофальшованими цитатами, текстами і фактами ми нині зустрічаємося на кожному кроці! Згадати хоча б зфальшоване основно автсбурзьке видання "Сина України", зфальшовані тексти поезій Сосюри (книжка Гришка), зфальшований текст "Вальдшнепів" Хвильового і його статей (вид. Багряного), а нарешті фальсифікати Ю. Шереха ("Думки проти течії") і "наукові" видання такі, як "Енциклопедія Українознавства" (пофальшовані навіть передруковані без подання джерела статті з "Загальної Енциклопедії"), "Статут" т. зв. "Кирило-Методієвського Братства" (вид. 1947 р. "Укр. Музей-Архіву" при "У.В.А.Н."), зфальшований текст листів С. Петлюри (С. Петлюра "Статті, листи, документи" видання У.В.А.Н. 1956 р.) та багато іншого.

Все згадане викликає у ядумливого читача узаasadнене недовіря до автентичности кожного тексту, кожного документу, що його наводить автор, особливо в тому випадкові, коли читач про існування документу, книжки чи того факту не чув. Саме тому довелося тут, відфотографувавши де-які уривки чи сторінки з невідомих нашому загалу праць і малюнків, долучити ті фотокопії до книжки.

Усе наведене разом визначило характер цієї книжки та її зовнішній вигляд. Чи вона скоро появиться видана так, як би хотів її видати автор, — це залежить від багатьох причин, а в тому й від оцінки її читачем.

Автор буде щасливим, коли ця праця бодай у малій мірі спричиниться до усунення брудних вигадок, якими спотворили в нашій свідомості москвини нашу уяву про Великого Гетьмана і його трагічну добу.

У інших щасливіших народів учені мусять не раз працювати над "відбронзовуванням" минулого з метою висвітлення правди — ми, тимчасом, мусимо дбати ще про "відчищення" його від маліпленого ворогами болота!

---

^{*)} До характеристикних фактів, що ілюструють стан еміграції, слід зарахувати, що хоча два роки пізніше по виході автсбурзького фальсифікату "Сина України" з протилежними ідеями, повзівся оригінал (фотокопія) справжнього "Сина України", з поясненням, для чого був пущений в обіг москвофільський фальсифікат, — у 1974 році переважно знова фальсифікат.

ПЕРЕДМОВА ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ

Перше видання, видруковане дуже малим тиражем (250 примірників) поволи розійшлося і виникла потреба його поновити. За той час понадходили авторові де-які спізнені відписи матеріалів, що їх він хотів мати, друкуючи перше видання, а також де-які тексти шведських авторів і т. п. В зв'язку з цим нове видання довелося де-що поширити, не одно твердження вже можна було підперти текстом і цитатами і при цій нагоді виправити кілька дрібних помилок та зробити незначні зміни.

Все сказане змусило автора розділити нове видання на дві книжки. Додано портрети гетьмана Мазепи і малюнки.

Випускаючи в світ цю працю, уважаємо своїм приємним обов'язком скласти щире подяку проф. Ю. П-ичу, д-ру Богдану Кушнірові та А. Гораківі, які відшукали потрібні видання й уможливили авторові використання книжок, які важко дістати, а також д-ру В. Луцієт, який поділився де-якими відписами з праць опублікованих іншими авторами, що він їх зробив, підготовляючи свою працю, яка певно скоро вийде.

Одночасно складаю подяку всім, хто допоміг у виданню цієї книжки, хоч би допомігши розпродати попереднє видання.

АВТОР

“КРИК У ПОРОЖНЕЧУ”

або

ПЕРЕДМОВА ДО ТРЕТЬОГО ВИДАННЯ

Друге видання (кількість 500 примірників) розійшлося, але не викликало жодного “резонансу”. Це був “крик” у цілковиту майже “порожнечу”, в якій виключені будь-які вібрації. Видаючи третє доповнене видання, слід сказати про причини такого стану.

“Бригадир” бригади, яка займалася і займається “промиванням мозків” української еміграції, вимиваючи з них усе, що не на руку Московщині і має бути обережно і поступово замінене мішанкою виготовленою в Москві, дав таку (на жаль правильну) стислу характеристику тій еміграційній масі, яку “обробляли” і “обробляють”: “вона має в собі певну кількість Дон-Кіхотів, має гнітючу масу Санчо Пансів і майже не має людей розуму” (Ю. Шерех, “Думки проти течії”, стор. 64).

Самозрозуміло, що “Дон Кіхоти” не в стані, задивлені у свої мрії, бачити реальну дійсність і можуть “битися з вітриками”, але не зі справжнім ворогом, який провадить підкопи і закладає непомітно міні! Санчо Панси зайняті своїми справами (набивання кішень, набування домів і “реальностей”, авт і предметів комфорту) та ще намаганням одержати “губернаторство”, це б то — як не очолювання якоїсь установи, то бодай включення їх в число “жертводавців Гарварду”. Ця частина української еміграції не цікавиться і цікавитись не спроможна, чим є справді те, що вони підтримують, бо для того треба бути не лише “людиною розуму”, але й мати потрібні знання.

Тут не зашкодить нагадати явище притаманне не лише тим нашим “Санчо Пансам”, але майже всім, хто живе в ХХ віці, і що є наслідком спеціалізації нашого покоління.

Іспанський філософ Хосе Ортега І. Гассет у своїй цікавій праці “Бунт мас” пише: “Сучасна маса (до неї автор зачисляє і тих, котрі себе зовуть “інтелігенцією” — Р. М.), “це в дійсності примітив, що через лаштунки закралися на старовинний кін цивілізації” (ст. 66).

“Раніше можна було поділити людей просто на освічених і неосвічених, на більш-менш освічених і більш-менш неосвічених”. “Спеціаліст” — “учений неук”, а це дуже поважна річ, бо це

сзначає, що цей пан буде поводитися в усіх питаннях, на яких він не розуміється, не як неук, а з усією зухвалістю людини, що в своїй спеціальності є знавцем", а тимчасом "він буквально не знає нічого, що лежить поза його спеціальністю" (стор. 87).

Глибоку правдивість наведених тверджень не так давно підтвердили 10 професорів різних університетів, що "з усією зухвалістю", як каже згаданий філософ, виступили в справі викладів історії України в Гарварді, згідно з якими Київська Князівська Держава була створена не українцями, тільки московськими предками, які потім усі переселились на Московщину і там створили "Царство Московське".

"Вважаємо" — пишуть ці 10 "з усією зухвалістю", — що немає в науці бездискусійних питань... Це все відноситься і до суперечних питань української історії".

Лишається додати до цієї загальної фрази, що для людей так обізнаних хоча би з біологією, як названі професори з української історією, може здаватися "дискусійним" питання, чи в клітині взагалі відбуваються будь-які біохемічні процеси, і вони можуть, покликавшись "з винятковою зухвалістю" на свої становища у чужих університетах, становища, які не мають нічого спільного з проблемою, в якій вони з виглядом "авторитетів" висловили свою думку, яка свідчить, що вони є тільки лікарями.

Ось прізвища і спеціальність:

Юрій Борис — відділ політичних наук
Петро Воробей — відділ економіки
Всеволод Ісаїв — відділ соціології
Манолій Лупул — відділ основи педагогіки
Юрій Луцький — відділ славянознавства
Петро Потічний — відділ політичних наук
Ярослав Розумний — відділ славянознавства
Олександр Баран — відділ історії
Олег Герус — відділ історії.

Тимчасом, коли мова йде про ідеї з української історії ширені Гарвардом, то з підписаних, нічого спільного з тим періодом нашої історії з 10 професорів не мають вісім, а два — невідомо чи мають. Три з них викладають "політичні науки", два — "славянознавство", один — "економіку", один — "соціолог", один — основи педагогіки і лише два — історію, але невідомо яку.

По друге, вони, навіть коли є "найкультурнішими людьми", то відзначаються ще в більшій мірі тим же, чим відзначаються люди цієї категорії інших націй, а Хосе Ортега твердить, що найкультурніші люди нині страждають на неймовірне незнання історії (там же, ст. 73).

З М І С Т

Передмова до першого видання	3
Передмова до другого видання	6
"Крик у порожнечу" або передмова до третього видання	7

Книга перша (Гетьман Мазепа в світлі фактів і документів) 11

1. Біографічні відомості про походження, юнацькі й молодечі роки майбутнього Гетьмана	15
2. На службі у гетьманів України	16
3. Виутрішні відносини в Україні на передодні і на початку гетьманування Івана Мазепи	21
4. Обрання І. Мазепи і перші кроки	23
5. Політичне "вірую" гетьмана Мазепи і його політика в першій половині гетьманування	29
6. Повстання "Петрика" (П. Іваненка)	33
7. Шляхом оздоровлення, консолідації та відбудови	37
8. Семен Палій та об'єднання України	42
9. Гетьман Мазепа і Мотря Кочубеївна	49
10. Велика Північна Війна	51
11. Зріст антимосковських настроїв в Україні і політика гетьмана Мазепи	54
12. Перед зірванням з Московщиною	62
13. Зброя і патріотизм проти обставин, кількості і зради	67
14. Від Батурина до Полтави	85
15. Відношення українського народу до подій	93
16. Бій під Полтавою і трагічний кінець	106
17. Політичне значіння гетьмана Мазепи для нащадків	122
Висновки	128
Що принесла поразка гетьмана Мазепи	130

Книга друга

Передмова	135
1. Московськими очима або "за шмат гнилої ковбаси"	143
2. Гетьман Мазепа в кривому дзеркалі "Історії Русов"	146
3. Гетьман Мазепа в наświetленні Бантш-Каменського	155
4. Відношення до гетьмана т. зв. "свідомих українців" перед 1917 роком	168

5	Відношення українських істориків і авторів по революції до гетьмана	188
6.	Відношення "істориків" до гетьмана Мазепи за нової московської окупації	209
7.	"Мазепинський рік" — 1959 ..	221
8.	Чергові завдання українського мазепознавства	249
9.	Портрети "гетьмана Мазепи", як засіб антиукраїнської пропаганди ..	263
10.	Кінцеві уваги	269
11.	Примітки	292

ПОМІЧЕНІ ДРУКАРСЬКІ ПОМИЛКИ

Стор 211, рядок 10-ий здолни, треба · Худорба

Стор 219, рядок 1-ий здолни, треба · ширять